

การสังเคราะห์องค์ความรู้จากรายงานวิจัยด้านชุมชนศึกษาในจังหวัดกำแพงเพชร

โชคธำรงค์ จงจอหอ¹

Received 30/09/2021 Revised 24/12/2021 Accepted 25/12/2021

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อสังเคราะห์เนื้อหาจากรายงานวิจัยด้านชุมชนศึกษาในจังหวัดกำแพงเพชรโดยใช้ระเบียบวิธีการวิจัยเอกสาร ประชากรที่ใช้ในการศึกษา คือ รายงานการวิจัยเกี่ยวกับจังหวัดกำแพงเพชรจากฐานข้อมูล Thai Digital Collection (TDC) ซึ่งเป็นฐานข้อมูลเอกสารฉบับเต็มของเครือข่ายสถาบันอุดมศึกษาไทย รายงานการวิจัยดังกล่าวจัดทำขึ้นตั้งแต่ พ.ศ. 2507-2563 มีจำนวน 1,392 ชื่อเรื่อง จากนั้นคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับชุมชนศึกษาที่ขจัดความซ้ำซ้อนของเนื้อหา เป็นงานวิจัยที่เสร็จสมบูรณ์ พิมพ์เผยแพร่เป็นภาษาไทย และมีความทันสมัยของเนื้อหาจึงครอบคลุมเฉพาะงานวิจัยตั้งแต่ปี พ.ศ. 2520-2563 คงเหลือกลุ่มตัวอย่างจำนวน 105 ชื่อเรื่อง เครื่องมือวิจัย คือ แบบวิเคราะห์ข้อมูลงานวิจัย การวิเคราะห์ข้อมูลใช้ค่าความถี่ ร้อยละ และการวิเคราะห์เนื้อหา ผลการศึกษาพบว่า (1) ผู้วิจัยเป็นเพศชายและหญิงในจำนวนใกล้เคียงกันที่ร้อยละ 53.3 และ 46.7 ตามลำดับ ส่วนใหญ่สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาโท และประกอบอาชีพข้าราชการมากที่สุด (2) ลักษณะทั่วไปของงานวิจัย พบว่า การเผยแพร่ผลงานมีมากที่สุด ในช่วง พ.ศ. 2551-2560 ซึ่งส่วนใหญ่เป็นงานวิจัยเดี่ยวที่ไม่ได้รับทุนสนับสนุน และใช้เทคนิคการวิจัยเชิงคุณภาพในกลุ่มประชาชนทั่วไปมากที่สุด (3) ขอบเขตและโครงสร้างความรู้ที่สังเคราะห์ได้จากงานวิจัย ประกอบด้วย กลุ่มความรู้หลัก 3 กลุ่ม กลุ่มความรู้ย่อย 16 กลุ่มย่อย และความรู้หม่ย่อย 9 หม่ย่อย โดยมีชุดคำศัพท์ด้านชุมชนศึกษาในจังหวัดกำแพงเพชร จำนวน 1,544 คำ

คำสำคัญ: กำแพงเพชร; การวิเคราะห์เนื้อหา; ชุมชนศึกษา

¹ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร, email: chokthumrong@gmail.com

A Synthesis of Research on the Community Studies in Kamphaeng Phet Province

Chokthumrong Chongchorhor¹

Received 30/09/2021 Revised 24/12/2021 Accepted 25/12/2021

Abstract

The objectives of this documentary research are collecting and analyzing of knowledge structure on community studies research in Kamphaeng Phet Province. The research population was 1,392 research, conducted during 1964-2020, from the Thai Digital Collection database which was a project of ThaiLIS. After that, 105 from 1,392 titles were selected to be the research sample group by eliminating content duplication, completed research, and up-to-date publishing in Thai during 1977-2020. Frequency, percentage, and content analysis were used to analyze the data by using research analyzed form as a research tool. It was found that (1) the researchers were male and female in almost the same amount, at 53.3% and 46.7% respectively, most of them graduated with master's degrees, and had civil servants' career, (2) according to general characteristics of the community's studies research, most of them published during 2008-2017, were single research with no organizational supporting funds. The researchers mostly used qualitative research techniques to collect research data from the general population, and (3) the scope and knowledge structure from research synthesis consisted of 3 main classes, 16 sub-classes, and 9 divisions including, 1,544 words of vocabulary set of community studies research in Kamphaeng Phet.

Keywords: Kamphaeng Phet Province, Content analysis, Community studies

---

¹ Faculty of Humanities and Social Sciences, Kamphaeng Phet Rajabhat University,
email: chokthumrong@gmail.com

บทนำ

ในปัจจุบันการพัฒนาประเทศต้องอาศัยการปฏิรูประบบวิจัยและนวัตกรรมเพื่อให้เกิดองค์ความรู้และการพัฒนาซึ่งเป็นกลไกสำคัญที่ช่วยเสริมสร้างความเข้มแข็งให้แก่เศรษฐกิจ สังคม และเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศ รวมทั้งช่วยยกระดับคุณภาพชีวิตของประชาชนให้ดียิ่งขึ้น (National Research and Innovation Policy Council, 2016) งานวิจัยประเภทหนึ่งซึ่งเป็นพื้นฐานในการพัฒนานวัตกรรม คือ งานวิจัยด้านชุมชนศึกษา (Community studies) ซึ่งหมายถึง งานวิจัยที่นักวิจัยได้รวบรวมข้อมูลจากคนในชุมชนเพื่อตอบคำถามวิจัยอย่างเป็นระบบตามกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ ซึ่งงานวิจัยเหล่านี้ไม่ได้มีขอบเขตเฉพาะงานวิจัยที่ศึกษาชุมชนซึ่งเป็นหมู่บ้านในชนบทเพียงเท่านั้น แต่ยังรวมความไปถึงการศึกษาชุมชนเฉพาะกลุ่มคน ชุมชนนักปฏิบัติ ชุมชนท้องถิ่นที่มีหลายหมู่บ้านรวมกัน ชุมชนประชาคม ตลอดจนชุมชนเสมือนจริง หรือชุมชนในลักษณะอื่นด้วย งานวิจัยเรื่องหนึ่งๆ สามารถศึกษาในหลายชุมชนควบคู่กันไป (Multi-site studies) ได้นอกจากนี้งานวิจัยด้านชุมชนศึกษายังได้อาศัยกรอบแนวคิดพื้นฐานที่หลากหลายในการทำความเข้าใจปรากฏการณ์ในชุมชนอย่างรอบด้าน อาทิ การพัฒนาตามภูมิสังคม ระบบมนุษย์กับสิ่งแวดล้อม ระบบนิเวศวิทยามนุษย์ ระบบการทำมาหากินของครัวเรือนและสมาชิก รวมถึงระบบภูมิปัญญาท้องถิ่นและกระบวนการเรียนรู้ของชุมชน ซึ่งกรอบพื้นฐานนี้สามารถนำไปใช้ได้กับทุกชุมชน โดยที่งานวิจัยด้านชุมชนศึกษาจะทำหน้าที่คลี่คลายปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นในชุมชนและอธิบายพฤติกรรมของชุมชนตามกรอบแนวคิดทฤษฎีที่นักวิจัยสนใจ (Borisutdhi, 2015) ดังกล่าวนั้น จะเห็นได้ว่างานวิจัยด้านชุมชนศึกษา (Community studies) นำเสนอองค์ความรู้เชิงสหวิทยาการจากระบบสังคม ระบบสิ่งแวดล้อม ระบบพฤติกรรมมนุษย์ ระบบความเชื่อ ระบบวัฒนธรรม และระบบอื่น ๆ ที่นักวิจัยสนใจ

จังหวัดกำแพงเพชรได้รับความสนใจจากนักวิจัยทั้งในและนอกพื้นที่มาโดยตลอด นักวิจัยเหล่านี้มาจากหน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน และองค์กรไม่แสวงหากำไรซึ่งได้ดำเนินการศึกษาวิจัยและพัฒนาจังหวัดกำแพงเพชรมาอย่างต่อเนื่อง ดังจะเห็นได้จากวิทยานิพนธ์และรายงานการวิจัยในฐานข้อมูล Thai Digital Collection (TDC) ที่จัดทำขึ้นตั้งแต่ พ.ศ. 2507-2562 จำนวน 1,392 ชื่อเรื่อง (ThaiLIS-Thai Library Integrated System, 2021) ในเอกสารการวิจัยดังกล่าวปรากฏการพัฒนาขึ้นจากมุมมองของนักวิจัยในหลายศาสตร์ เช่น สาขาสังคมศาสตร์ สาขาบริหารธุรกิจ สาขาการศึกษา สาขาสาธารณสุขศาสตร์ สาขาเกษตรศาสตร์ เป็นต้น องค์ความรู้เหล่านี้มีเนื้อหาที่หลากหลายตามสาขาวิชาที่นักวิจัยสังกัดและยังมีคุณค่าต่อการพัฒนาจังหวัดกำแพงเพชรด้วย ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะสังเคราะห์องค์ความรู้ในเอกสารเหล่านี้เป็นระบบและจัดโครงสร้างให้ชัดเจน รวมทั้งให้บริการบนเว็บไซต์ฐานความรู้ด้านกำแพงเพชรศึกษา (Kamphaeng Phet Studies) อันจะเป็นประโยชน์ต่อการวิจัยและพัฒนาต่อขององค์ความรู้ให้เป็นนวัตกรรมโดยนักวิจัยจากทุกภาคส่วนในจังหวัดกำแพงเพชร และนักวิจัยทั่วประเทศ

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อสำรวจเบื้องต้นเกี่ยวกับองค์ความรู้ด้านชุมชนศึกษา (Community studies) ในจังหวัดกำแพงเพชร
2. เพื่อสังเคราะห์เนื้อหาจากเอกสารวิชาการและรายงานวิจัยด้านชุมชนศึกษา (Community studies) ในเขตพื้นที่จังหวัดกำแพงเพชรโดยใช้วิธีวิเคราะห์เนื้อหา (Content analysis)

ขอบเขตของการวิจัย

ในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ ผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตการวิจัย ดังนี้

1. ขอบเขตด้านประชากร เนื่องจากการวิจัยนี้เป็นการวิจัยเอกสาร ดังนั้น ประชากรที่ใช้ในการวิจัยจึงเป็นรายงานการวิจัยในเขตพื้นที่จังหวัดกำแพงเพชร โดยกระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรมได้ทำการเผยแพร่เอกสารเหล่านี้ไว้บนฐานข้อมูลเอกสารฉบับเต็มของวิทยานิพนธ์และรายงานการวิจัยไทย (Thai Digital Collection) จำนวน 1,392 ชื่อเรื่อง ซึ่งเอกสารเหล่านี้จัดทำขึ้นตั้งแต่ พ.ศ. 2507 จนถึง พ.ศ. 2563
2. ขอบเขตด้านเนื้อหา ในการสังเคราะห์เนื้อหาจากวิทยานิพนธ์และรายงานวิจัยโดยผู้วิจัยมุ่งสกัดองค์ความรู้ที่ดำเนินการศึกษาและพัฒนาองค์ความรู้พื้นฐานของชุมชน (Community-base approach) ตามแนวคิดทางด้านชุมชนศึกษา (Community studies) ในพื้นที่จังหวัดกำแพงเพชร

กรอบแนวคิดในการวิจัย

การสังเคราะห์เนื้อหาจากรายงานวิจัยด้านชุมชนศึกษา (Community studies) ในจังหวัดกำแพงเพชรใช้ระเบียบวิธีการวิจัยเอกสาร (Documentary research) โดยใช้วิธีการวิเคราะห์เนื้อหา (Content analysis) เพื่อสกัดแนวคิดและความรู้จากเอกสารทางวิชาการและรายงานการวิจัยที่จัดทำขึ้นในเขตพื้นที่จังหวัดกำแพงเพชร (Hjorland, 2001) จากนั้นจึงนำเนื้อหาที่วิเคราะห์มาได้ไปพิจารณาถึงความสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มความรู้โดยใช้แนวคิดการจัดหมวดหมู่ความรู้ (Knowledge classification approach) เพื่อให้เนื้อหาความรู้เรื่องเดียวกันอยู่ด้วยกัน และเนื้อหาความรู้ที่คล้ายกันอยู่ใกล้กัน (Broughton, 2006) และใช้วิธีการวิเคราะห์แบบแยกสังเคราะห์ตามความซับซ้อนของศาสตร์และสาขาวิชา (Facet Analytico-Synthetic Method) ของ Prieto-Diaz (2002) วิธีดังกล่าวพัฒนามาจากแนวคิดการวิเคราะห์แบบฟาเซ็ท (Facet analysis) ของ Ranganathan (1987) ซึ่งเป็นการแยกสังเคราะห์แ่งมุมคุณลักษณะของกลุ่มเนื้อหาความรู้โดยแจกแจงคำศัพท์และนิยามของคำศัพท์ จากนั้นจึงกำหนดลำดับชั้นของแนวคิด (Class) และคุณสมบัติ (Properties) ที่ปรารากฎจริงตามความสัมพันธ์ของความรู้ (Relation) และตัวอย่างของเนื้อหาความรู้ (Instance) เพื่อให้ได้มาซึ่งกลุ่มเนื้อหาความรู้ที่เกิดขึ้นใหม่ตามแนวคิดทางด้านชุมชนศึกษา (Community studies) ในจังหวัดกำแพงเพชร ที่สามารถนำไปพัฒนาต่อยอด

เป็นนวัตกรรมในการให้บริการวิชาการ (Services innovation) แก่ห้องสมุดประชาชน ห้องสมุดโรงเรียน และเครือข่ายชุมชนที่ให้ความสนใจ

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยนี้ใช้ระเบียบวิธีการวิจัยเอกสาร (Documentary research) ซึ่งมีกระบวนการวิจัย ดังนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

(1.1) ประชากรที่ใช้ในการศึกษา คือ ทรัพยากรสารสนเทศที่เป็นเอกสารทางวิชาการและรายงานการวิจัยที่เกี่ยวกับจังหวัดกำแพงเพชร จากฐานข้อมูล Thai Digital Collection (TDC) ที่จัดทำขึ้นตั้งแต่ พ.ศ. 2507-2563 จำนวน 1,392 ชื่อเรื่อง ซึ่งผู้วิจัยได้ผลลัพธ์จำนวนชื่อเรื่องดังกล่าวจากการใช้คำค้น “กำแพงเพชร” ร่วมกับชุดคำค้นด้านชุมชนศึกษา ได้แก่ “ชุมชน” “ท้องถิ่น” “หมู่บ้าน” “กลุ่ม” เป็นต้น

(1.2) การคัดเลือกกลุ่มตัวอย่าง ผู้วิจัยได้จัดกลุ่มเนื้อหาความรู้ของทรัพยากรสารสนเทศ โดยใช้เกณฑ์พิจารณาคัดเลือกเอกสารที่มีเนื้อหาด้านชุมชนศึกษา (Community studies) เพื่อลดความซ้ำซ้อน โดยจะพิจารณาจากขอบเขตเนื้อหา สารบัญชื ปีที่พิมพ์ และความทันสมัยของเนื้อหาในชื่อเรื่องดังกล่าว ทั้งนี้ครอบคลุมเฉพาะงานวิจัยที่เสร็จสมบูรณ์ และพิมพ์เผยแพร่เป็นภาษาไทย ตั้งแต่ พ.ศ.2520-พ.ศ.2563 พบว่า ผู้วิจัยได้รวบรวมรายชื่อและค้นหาตัวเลขงานวิจัยจากฐานข้อมูล ThaiLIS Digital Collection ซึ่งใช้เป็นกลุ่มตัวอย่างจำนวน 105 ชื่อเรื่อง ที่คัดเลือกมาจากทรัพยากรสารสนเทศที่เป็นประชากรของที่ใช้ในการศึกษา จำนวน 1,392 ชื่อเรื่อง

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ แบบวิเคราะห์ข้อมูลงานวิจัย โดยแบ่งเนื้อหาสาระงานวิจัยออกเป็น 15 กลุ่ม ได้แก่ (1) นโยบาย แผนงาน โครงการ (2) การบริหารจัดการในองค์กร (3) ประวัติศาสตร์ (4) การท่องเที่ยว (5) การใช้ภาษา (6) การวิเคราะห์วรรณกรรม (7) ภูมิปัญญาท้องถิ่น (8) จิตวิทยา (9) พฤติกรรมผู้บริโภค (10) ศิลปวัฒนธรรม (11) คุณธรรม จริยธรรม (12) ปรัชญา ศาสนา (13) อาหาร (14) หัตถกรรม และ (15) เกษตรกรรม สำหรับแบบวิเคราะห์ข้อมูลงานวิจัยแบ่งออกเป็น 2 ตอน ได้แก่ (1) ข้อมูลเกี่ยวกับผู้วิจัย ได้แก่ เพศ ระดับการศึกษา อาชีพ (2) ข้อมูลลักษณะทั่วไปของงานวิจัย ได้แก่ ประกอบด้วย ปีที่เผยแพร่ งานวิจัย แหล่งทุนสนับสนุนงานวิจัย ลักษณะการทำวิจัย เนื้อหางานวิจัย ประเภทงานวิจัย ประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย การนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์ และผลการวิจัย

3. ขั้นตอนและวิธีการรวบรวมข้อมูลการวิจัย มีรายละเอียด ดังนี้ (1) ศึกษาวรรณกรรมและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการวิเคราะห์สถานภาพงานวิจัย (2) รวบรวมงานวิจัยด้านชุมชนศึกษาในจังหวัดกำแพงเพชรที่เสร็จสมบูรณ์และพิมพ์เผยแพร่เป็นภาษาไทย จำนวน 105 เรื่อง (3) สร้างแบบวิเคราะห์ข้อมูลวิจัย (4) นำแบบวิเคราะห์ข้อมูลงานวิจัยไปตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหาและความชัดเจนในการใช้ภาษา โดย

ทดลองใช้กับงานวิจัย จำนวน 5 ชื่อเรื่อง ปรับปรุงแก้ไขและนำไปใช้บันทึกข้อมูลงานวิจัยต่อไป (5) วิเคราะห์ผลงานวิจัยและบันทึกในแบบวิเคราะห์ข้อมูลงานวิจัย ด้าน (5.1) ข้อมูลเกี่ยวกับผู้วิจัย ได้แก่ เพศ ระดับการศึกษา อาชีพ (5.2) ข้อมูลลักษณะทั่วไปของงานวิจัย ได้แก่ ปีที่เผยแพร่ผลงานวิจัย แหล่งทุนสนับสนุนงานวิจัย ลักษณะการทำวิจัย เนื้อหางานวิจัย ประเภทงานวิจัย ประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย การนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์ และผลการวิจัย (5.3) การวิเคราะห์เนื้อหางานวิจัย (5.4) สรุปผลการวิเคราะห์ และอภิปรายผลการวิจัย

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลในรายงานสถานภาพงานวิจัยด้านชุมชนศึกษาในจังหวัดกำแพงเพชรเป็นการวิเคราะห์เชิงปริมาณโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติ และการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพโดยการวิเคราะห์เนื้อหา สามารถจำแนกการวิเคราะห์ข้อมูลได้เป็น 4 ตอนใหญ่ ได้แก่ (4.1) เป็นการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับผู้วิจัย ได้แก่ เพศ ระดับการศึกษา และอาชีพของผู้วิจัย (4.2) เป็นการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับ ปีที่เผยแพร่ผลงานวิจัย แหล่งทุนสนับสนุนการวิจัย ลักษณะการทำวิจัย ประเภทการวิจัย ประชากร/กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย จำนวนเครื่องมือที่ใช้ในงานวิจัย เครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล วิธีการเก็บข้อมูล วิธีการวิเคราะห์ข้อมูล และการนำผลงานวิจัยไปใช้ประโยชน์โดยใช้สถิติพรรณนา ได้แก่ ค่าร้อยละ (4.3) เป็นการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพจากผลงานวิจัยโดยใช้แนวคิดการวิเคราะห์เนื้อหา (Content analysis) ของ Taylor (1999) พิจารณาเนื้อหาสาระสำคัญของแต่ละรายการ และกำหนดตัวแทนขึ้นด้วยแนวคิดและคำศัพท์ต่าง ๆ ตามที่ปรากฏในชื่อเรื่องหลัก ชื่อเรื่องรอง คำนำ และสารบัญ ส่วนการวิเคราะห์คำศัพท์ (Term analysis) ได้พิจารณาเฉพาะคำศัพท์หลักที่มีความสำคัญซึ่งปรากฏในชื่อบท ชื่อตอน ชื่อหัวข้อและดัชนีท้ายเล่ม พร้อมทั้งตรวจสอบความซ้ำซ้อนแล้วจึงใช้หลักการจัดระบบหมวดหมู่ความรู้ โดยนำแนวคิดหรือคำศัพท์ที่วิเคราะห์ได้มาจัดระบบให้กลุ่มเนื้อหาเดียวกันอยู่ด้วยกัน และกลุ่มเนื้อหาที่คล้ายกันให้อยู่ใกล้กัน เครื่องมือที่ใช้ คือ แบบวิเคราะห์เนื้อหา ที่จัดแบ่งโครงสร้างความรู้แบบลำดับชั้น (Hierarchical structure) หมวดใหญ่ หมวดย่อย หมู่ และหมู่ย่อยตามลำดับ ซึ่งหากพบเนื้อหาใดที่ไม่เข้าพวกก็จะพิจารณาตั้งเป็นกลุ่มใหม่ขึ้นทันที (4.4) การสรุปผลการวิเคราะห์งานวิจัยด้านชุมชนศึกษาในจังหวัดกำแพงเพชรและอภิปรายผลการวิจัย

ผลการวิจัย

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์รายงานการวิจัยในจังหวัดกำแพงเพชรจากฐานข้อมูล Thai Digital Collection (TDC) ที่จัดทำขึ้นตั้งแต่ พ.ศ. 2507-2564 จำนวน 1,392 ชื่อเรื่อง เมื่อผู้วิจัยคัดเลือกวิทยานิพนธ์และรายงานวิจัยที่มีเนื้อหาด้านชุมชนศึกษา (Community studies) ในจังหวัดกำแพงเพชร พบว่ามีจำนวน 105 ชื่อเรื่อง โดยนำเสนอผลการวิเคราะห์แบ่งออกเป็น 2 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลเกี่ยวกับผู้วิจัย

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับผู้วิจัยประกอบด้วย เพศ ระดับการศึกษา และอาชีพ พบว่า ผู้วิจัยส่วนใหญ่เป็นเพศชาย ร้อยละ 53.3 และเพศหญิง ร้อยละ 44.8 เมื่อพิจารณาตามระดับการศึกษาของผู้วิจัยพบว่า ส่วนใหญ่มีการศึกษาระดับปริญญาโท ร้อยละ 46.7 รองลงมาคือ ระดับปริญญาตรี ร้อยละ 44.8 และระดับปริญญาเอก ร้อยละ 4.8 โดยผู้วิจัยส่วนใหญ่ประกอบอาชีพข้าราชการมากที่สุด ร้อยละ 66.7 รองลงมาคือ อาชีพอิสระ ร้อยละ 6.7 ลูกจ้าง ร้อยละ 1.0 ดังแสดงรายละเอียดในตารางที่ 1

ตารางที่ 1 จำนวนและร้อยละของข้อมูลเกี่ยวกับผู้วิจัย

ข้อมูลเกี่ยวกับผู้วิจัย	จำนวน	ร้อยละ
เพศ		
ชาย	56	53.3
หญิง	49	46.7
ระดับการศึกษา		
ปริญญาตรี	47	44.8
ปริญญาโท	49	46.7
ปริญญาเอก	5	4.8
ไม่ระบุ	4	3.8
อาชีพ		
ข้าราชการ	70	66.7
อาชีพอิสระ	7	6.7
ลูกจ้าง	1	1.0
นักบวช	1	1.0
ไม่ระบุ	26	24.8
รวม	105	100

ตอนที่ 2 ข้อมูลสถานภาพงานวิจัย

ผลการวิเคราะห์วิทยานิพนธ์และรายงานวิจัยด้านชุมชนศึกษาในจังหวัดกำแพงเพชร มีรายละเอียดดังนี้

2.1 ปีที่เผยแพร่ผลงาน พบว่า ระหว่าง พ.ศ. 2551–2560 มีการเผยแพร่มากที่สุด จำนวน 75 ชื่อเรื่อง (ร้อยละ 71.4) รองลงมาเป็นงานวิจัยเผยแพร่ระหว่าง พ.ศ. 2541-2550 จำนวน 20 ชื่อเรื่อง (ร้อยละ 19.0) และงานวิจัยเผยแพร่ระหว่างปี พ.ศ. 2531-2540 จำนวน 4 ชื่อเรื่อง (ร้อยละ 3.8) ดังแสดงรายละเอียดในตารางที่ 2

ตารางที่ 2 จำนวนและร้อยละของปีที่เผยแพร่งานวิจัย

ปีที่เผยแพร่งานวิจัย (พ.ศ.)	จำนวน	ร้อยละ
2520-2530	3	2.9
2531-2540	4	3.8
2541-2550	20	19.0
2551-2560	75	71.4
2561-2563	3	2.9
รวม	105	100.0

2.2 แหล่งทุนของวิทยานิพนธ์และงานวิจัย พบว่า เป็นงานวิจัยที่ไม่ได้รับทุน จำนวน 100 เรื่อง (ร้อยละ 95.2) และได้รับทุน จำนวน 4 เรื่อง (ร้อยละ 4.8) พบว่างานวิจัยที่ได้รับทุนสนับสนุนเป็นทุนในประเทศทั้งหมด ดังแสดงรายละเอียดในตารางที่ 3

ตารางที่ 3 จำนวนและร้อยละของแหล่งทุนสนับสนุนการวิจัย

ข้อมูลสถานภาพงานวิจัย	จำนวน	ร้อยละ
แหล่งทุนสนับสนุนการวิจัย		
ไม่ได้รับทุน	100	95.2
ได้รับทุน	5	4.8
รวม	105	100
ระบุแหล่งทุนสนับสนุนการวิจัย		
สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.)	1	0.95
กระทรวงเกษตรและสหกรณ์	1	0.95
สถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร	1	0.95
สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ (วช.)	1	0.95

2.3 ลักษณะการทำวิทยานิพนธ์และงานวิจัย พบว่า เป็นงานวิจัยเดี่ยว จำนวน 93 เรื่อง (ร้อยละ 88.6) ที่เหลือจำนวน 12 เรื่อง (ร้อยละ 11.4) เป็นงานวิจัยกลุ่ม ดังแสดงรายละเอียดในตารางที่ 4

ตารางที่ 4 จำนวนและร้อยละของลักษณะการทำวิจัย

ลักษณะการทำวิจัย	จำนวน	ร้อยละ
งานวิจัยเดี่ยว	93	88.6
งานวิจัยเป็นกลุ่ม	12	11.4
รวม	105	100.0

2.4 ประเภทการวิจัย พบว่าการจัดทำวิทยานิพนธ์ และงานวิจัยด้านชุมชนศึกษาในจังหวัดกำแพงเพชร เป็นการทำวิจัยเชิงคุณภาพมากที่สุด จำนวน 69 เรื่อง (ร้อยละ 65.7) รองลงมาคือ การวิจัยเชิงบรรยาย จำนวน 10 เรื่อง (ร้อยละ 9.5) และการวิจัยเชิงสำรวจ จำนวน 7 เรื่อง (ร้อยละ 6.7) ดังแสดงรายละเอียดในตารางที่ 5

ตารางที่ 5 จำนวนและร้อยละของประเภทการวิจัย

ประเภทการทำวิจัย	จำนวน	ร้อยละ
การวิจัยเชิงคุณภาพ	69	65.7
การวิจัยเชิงบรรยาย	12	11.4
การวิจัยเชิงสำรวจ	7	6.7
การวิจัยเชิงประวัติศาสตร์	5	4.8
การวิจัยเชิงพัฒนา	3	2.9
การวิจัยแบบผสม	3	2.9
การวิจัยเชิงทดลอง	2	1.9
การวิจัยเชิงอนาคต	1	1.0
การวิจัยเชิงปฏิบัติการ	1	1.0
การวิจัยปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม	1	1.0
การวิจัยเชิงสัมพันธภาพ	1	1.0
รวม	105	100.0

2.5 ประชากร/กลุ่มตัวอย่างในการวิจัย พบว่า วิทยานิพนธ์ และงานวิจัยด้านชุมชนศึกษาในจังหวัดกำแพงเพชร ส่วนใหญ่ศึกษากับกลุ่มตัวอย่างที่เป็นประชาชน จำนวน 73 เรื่อง (ร้อยละ 52.9) รองลงมาคือ ประชาชนชาวบ้าน จำนวน 11 เรื่อง (ร้อยละ 8.0) และผู้บริหาร นายจ้าง ผู้ประกอบการ จำนวน 10 เรื่อง (ร้อยละ 7.2) กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยน้อยที่สุดคือ ครู อาจารย์ จำนวน 2 เรื่อง (ร้อยละ 1.4) ดังแสดงรายละเอียดในตารางที่ 6

ตารางที่ 6 จำนวนและร้อยละของประชากร/กลุ่มตัวอย่างในการวิจัย

ประชากร/กลุ่มตัวอย่างในการวิจัย	จำนวน	ร้อยละ
ประชาชน	73	52.9
ประชาชนชาวบ้าน	11	8.0
ผู้บริหาร นายจ้าง ผู้ประกอบการ	10	7.2

ประชากร/กลุ่มตัวอย่างในการวิจัย	จำนวน	ร้อยละ
หน่วยงานและองค์กรการ	8	5.8
ชุมชนกลุ่มต่าง ๆ	7	5.1
พนักงาน ลูกจ้าง	7	5.1
ข้าราชการ	6	4.3
หนังสือ เอกสาร หลักฐาน	6	4.3
ครู อาจารย์	2	1.4
อื่น ๆ	8	5.8
รวม	138	100.0

2.6 จำนวนเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย พบว่า วิทยานิพนธ์ และงานวิจัยด้านชุมชนศึกษาในจังหวัดกำแพงเพชรมีการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้เครื่องมือในการวิจัยที่เป็นแบบสอบถาม และแบบสัมภาษณ์มากที่สุด จำนวน 48 เรื่อง (ร้อยละ 36.6) รองลงมาคือ แบบบันทึก จำนวน 16 เรื่อง (ร้อยละ 12.2) สำหรับเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยน้อยที่สุดคือ แบบฝึกและแบบทดสอบ จำนวน 1 เรื่อง (ร้อยละ 0.8) ดังแสดงรายละเอียดในตารางที่ 7

ตารางที่ 7 จำนวนและร้อยละของเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล	จำนวน	ร้อยละ
แบบสัมภาษณ์	48	36.6
แบบสอบถาม	48	36.6
แบบสำรวจ	8	6.1
แบบสังเกต	5	3.8
แบบทดสอบ	1	0.8
แบบบันทึก	16	12.2
แบบประเมิน	2	1.5
แบบวิเคราะห์เอกสาร	2	1.5
แบบฝึก	1	0.8
รวม	131	100.0

2.7 การนำผลงานวิจัยไปใช้ประโยชน์ เมื่อพิจารณาวิทยานิพนธ์ และงานวิจัยด้านชุมชนศึกษาในจังหวัดกำแพงเพชร พบว่าส่วนใหญ่เป็นการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์เชิงนโยบายมากที่สุด จำนวน 55 ชื่อ

เรื่อง (ร้อยละ 49.1) รองลงมาคือ การนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์เชิงวิชาการ จำนวน 45 ชื่อเรื่อง (ร้อยละ 40.2) และน้อยที่สุดคือ การนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์เชิงพื้นที่ จำนวน 2 ชื่อเรื่อง (ร้อยละ 1.8) ดังแสดงรายละเอียดในตารางที่ 8

ตารางที่ 8 จำนวนและร้อยละของการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

การนำผลวิจัยไปใช้ประโยชน์	จำนวน	ร้อยละ
เชิงนโยบาย	55	49.1
เชิงวิชาการ	45	40.2
เชิงสาธารณะ	6	5.4
เชิงพาณิชย์	4	3.6
เชิงพื้นที่	2	1.8
รวม	112	100.0

2.8 การจัดกลุ่มเนื้อหาความรู้ของงานวิจัย เมื่อพิจารณาวิทยานิพนธ์ และงานวิจัยด้านชุมชนศึกษา ในจังหวัดกำแพงเพชร พบว่า เนื้อหาความรู้จำแนกออกเป็น 3 แนวคิดย่อย ได้แก่ (1) การวิจัยชุมชน จำนวน 72 ชื่อเรื่อง (ร้อยละ 68.75) (2) การประเมินชุมชน จำนวน 15 ชื่อเรื่อง (ร้อยละ 14.29) (3) การวินิจฉัยชุมชน จำนวน 18 ชื่อเรื่อง (ร้อยละ 17.14) ดังแสดงรายละเอียดในตารางที่ 9

ตารางที่ 9 การจัดกลุ่มเนื้อหาความรู้ของงานวิจัย

การนำผลวิจัยไปใช้ประโยชน์	จำนวน	ร้อยละ
การวิจัยชุมชน (Community research)	72	68.57
การประเมินชุมชน (Community appraisal)	15	14.29
การวินิจฉัยชุมชน (Community diagnosis)	18	17.14
รวม	105	100.0

ตอนที่ 3 ขอบเขตและโครงสร้างความรู้ด้านชุมชนศึกษาในจังหวัดกำแพงเพชร

ผลการวิเคราะห์วิทยานิพนธ์และงานวิจัยในจังหวัดกำแพงเพชร พบว่ามีคำศัพท์ด้านชุมชนศึกษา จำนวน 1,544 คำ ทั้งนี้สามารถสังเคราะห์ขอบเขตและโครงสร้างความรู้ ประกอบด้วย กลุ่มความรู้หลัก (Classes) 3 กลุ่ม กลุ่มความรู้ย่อย (Sub-Classes) 16 กลุ่มย่อย ความรู้หมู่ย่อย (Divisions) 9 หมู่ย่อย โดยมีจำนวน ดังนี้

กลุ่มความรู้ชุมชน (296 คำ)

- ....● ชุมชนมนุษย์ (84 คำ)
  - .....● ชุมชนชนบท (32 คำ)
  - .....● ชุมชนกึ่งเมือง (16 คำ)
  - .....● ชุมชนเมือง (28 คำ)
  - .....● ชุมชนเสมือนจริง (6 คำ)
- ....● ระบบในชุมชน (112 คำ)
  - .....● ระบบการทำมาหากิน (18 คำ)
  - .....● ระบบนิเวศวิทยามนุษย์ (14 คำ)
  - .....● ระบบภูมิปัญญา (36 คำ)
  - .....● ระบบเศรษฐกิจ (28 คำ)
  - .....● ระบบสังคม (18 คำ)

กลุ่มความรู้การวิจัยชุมชน (196 คำ)

- ....● การวิจัยเชิงประวัติศาสตร์ (25 คำ)
- ....● การวิจัยเชิงอนาคต (11 คำ)
- ....● การวิจัยเชิงคุณภาพ (32 คำ)
- ....● การวิจัยเชิงปฏิบัติการ (8 คำ)
- ....● การวิจัยเชิงสำรวจ (21 คำ)
- ....● การวิจัยเชิงพัฒนา (16 คำ)
- ....● การวิจัยเชิงทดลอง (17 คำ)
- ....● การวิจัยปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (28 คำ)
- ....● การวิจัยเชิงสัมพันธภาพ (6 คำ)
- ....● การวิจัยแบบผสม (24 คำ)
- ....● การวิจัยเชิงบรรยาย (8 คำ)

กลุ่มความรู้เขตภูมิศาสตร์ (1,052 คำ)

- ....● อำเภอบล (11 คำ)
- ....● ตำบล (78 คำ)
- ....● หมู่บ้าน (963 คำ)

อภิปรายผล

จากการวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของงานวิจัยด้านชุมชนศึกษาในจังหวัดกำแพงเพชร พบว่า ผู้วิจัยส่วนใหญ่เป็นเพศชาย ร้อยละ 53.3 สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาโทมากที่สุด ร้อยละ 46.7 และประกอบอาชีพข้าราชการมากที่สุด ร้อยละ 66.7 การที่ผลการวิจัยเป็นเช่นนี้เนื่องจากการศึกษาชุมชนมีกิจกรรมที่ผู้วิจัยต้องลงพื้นที่อย่างต่อเนื่องและใช้เทคนิควิธีการที่หลากหลาย อาทิ การจัดกิจกรรมระดมสมอง การประเมินชุมชนแบบเร่งด่วน การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม เป็นต้น ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับพื้นฐานปณิธานหรือความประสงค์ในการศึกษาชุมชน ตลอดจนข้อจำกัดด้านงบประมาณ ระยะเวลา และบุคลากร (Borisutdhi, 2015)

สำหรับลักษณะของงานวิจัยด้านชุมชนศึกษาในจังหวัดกำแพงเพชรนั้น ผลการวิจัยชี้ให้เห็นว่า การเผยแพร่ผลงานเกิดขึ้นมากที่สุด ในช่วง พ.ศ. 2551 – 2560 ซึ่งงานวิจัยส่วนใหญ่เป็นงานวิจัยเดี่ยวที่ไม่ได้รับทุนสนับสนุน และใช้เทคนิคการวิจัยเชิงคุณภาพในกลุ่มประชาชนทั่วไปมากที่สุด ทั้งนี้เนื่องมาจากงานวิจัยส่วนใหญ่เป็นผลการศึกษาค้นคว้าของนักวิจัยระดับปริญญาโทที่มีความสนใจเฉพาะตัวในการเลือกศึกษาวิจัยด้านชุมชนท้องถิ่นในจังหวัดกำแพงเพชรจึงไม่ได้ดำเนินการขอรับทุนสนับสนุนการวิจัย ประกอบกับชุมชนท้องถิ่นมีเอกลักษณ์เฉพาะตัวที่แตกต่างกันทำให้นักวิจัยส่วนใหญ่เลือกใช้วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพเพื่อศึกษาชุมชนเนื่องจากสามารถสร้างการมีส่วนร่วมและก่อให้เกิดการพัฒนาชุมชนท้องถิ่นอย่างยั่งยืน (Nakornthap, 2008)

ในด้านขอบเขตและโครงสร้างความรู้ของงานวิจัยด้านชุมชนศึกษาในจังหวัดกำแพงเพชร จากการที่ผู้วิจัยใช้แนวคิดการจัดหมวดหมู่ความรู้ (Knowledge classification approach) ของ Taylor (1999) ร่วมกับวิธีวิเคราะห์ฟาเซต (Facet Analytico-Synthetic Method) ของ Prieto-Diaz (2002) ซึ่งแบบแยกสังเคราะห์ตามความซับซ้อนของศาสตร์และสาขาวิชาที่เข้ามาดำเนินการศึกษาชุมชนท้องถิ่นในจังหวัดกำแพงเพชร พบว่ามีชุดคำศัพท์ด้านชุมชนศึกษาในจังหวัดกำแพงเพชร จำนวน 1,544 คำ สามารถจัดกลุ่มความรู้โดยแบ่งออกเป็นกลุ่มความรู้หลัก 3 กลุ่ม กลุ่มความรู้ย่อย 16 กลุ่มย่อย และความรู้หมู่ย่อย 9 หมู่ย่อย โดยกลุ่มความรู้หลักที่มีจำนวนคำมากที่สุดคือ กลุ่มความรู้หลักเขตภูมิศาสตร์ ทำให้สามารถจัดเก็บองค์ความรู้เชิงพื้นที่ของจังหวัดกำแพงเพชรจากงานวิทยานิพนธ์และงานวิจัยที่ตีพิมพ์เผยแพร่ได้อย่างเป็นระบบและจัดโครงสร้างความรู้ได้ชัดเจนยิ่งขึ้น

สำหรับกลุ่มความรู้เกี่ยวกับชุมชนและระบบในชุมชนที่นั้น นับเป็นข้อมูลที่มีคุณค่าเฉพาะถิ่น สามารถใช้ประโยชน์เป็นข้อมูลพื้นฐานในการบริหารจัดการพื้นที่ให้เหมาะสม ซึ่งผู้วิจัยจะได้นำไปต่อยอดให้บริการบน

เว็บไซต์ฐานความรู้ด้านกำแพงเพชรศึกษา (Kamphaeng Phet Studies) คาดว่าจะเป็นประโยชน์ต่อการวิจัยและพัฒนาต่อยอดองค์ความรู้ให้เป็นนวัตกรรมในพื้นที่จังหวัดกำแพงเพชร รวมทั้งจากการศึกษาผู้วิจัยยังได้องค์ความรู้วิธีการวิจัยชุมชนที่หลากหลายซึ่งนักวิจัยสามารถนำไปประยุกต์ใช้ให้เหมาะสมกับพื้นที่ต่างๆ ในการวิจัยชุมชนในอนาคต

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะจากการวิจัยนี้ เนื่องจากงานวิจัยส่วนใหญ่เป็นการทำวิจัยเชิงคุณภาพแบบเดี่ยวโดยไม่ได้รับทุนสนับสนุน ดังนั้น กระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม และมหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร ควรสนับสนุนงบประมาณการวิจัยชุมชนในจังหวัดกำแพงเพชร โดยมุ่งเน้นการวิจัยที่หลากหลายและเกิดจากความร่วมมือของคณะทำงานที่มาจากภาคชุมชนท้องถิ่นและจากสถาบันการศึกษาทุกระดับ เพื่อขยายพรมแดนความรู้ด้านชุมชนศึกษาในจังหวัดกำแพงเพชรให้กว้างไกลและลุ่มลึกยิ่งขึ้น

2. ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยในอนาคต ควรศึกษาเนื้อหาความรู้จากรายงานการวิจัยด้านชุมชนศึกษาในพื้นที่ใกล้เคียงกับจังหวัดกำแพงเพชร อาทิ จังหวัดตาก จังหวัดนครสวรรค์ จังหวัดพิจิตร และจังหวัดพิษณุโลก เพื่อใช้เป็นสารสนเทศสำหรับกำหนดทิศทางการวิจัยเพื่อพัฒนาชุมชนท้องถิ่นในเขตภาคเหนือตอนล่างของประเทศไทย

รายการอ้างอิง

- Borisutdhi, Y. (2015). *Community Education: Research Base Concepts and scientific processes*.
Khon Kaen: Khon Kaen University Printing House. [In Thai]
- Broughton, V. (2004). *Essential classification*. London: Facet.
- Hjorland, B. (2001). Domain analysis in information science. *Journal of Documentation*, 58 (4):422-462.
- Kumar, K. (1985). *Theory of Classification*. New Delhi: Vani educational Book.
- ThaiLIS-Thai Library Integrated System. (2021). Community studies in Kamphaeng Phet Province.
Retrieved from <https://tdc.thailis.or.th>. [In Thai]
- Nakornthap, A. et al. (2008). *Education in Community: A Synthesis of Experience in Community Education Research Project*. Bangkok: Office of the Research Fund. [In Thai]
- National Research and Innovation Policy Council. (2016). *Reform of the country's research and innovation system*. Bangkok: Secretarial Office National Research and Innovation Policy Council. [In Thai]
- Prieto-Diaz, R. (2002). *A Faceted Approach to Building Ontologies*. Information Reuse and Integration IRI 2003. IEEE International Conference.

Ranganathan, S.R. (1987). *Colon classification*. Bangalore: Sarada Ranganathan Endowment for Library Science.

Taylor, A.G. (1999). *The organization of information*. (2nd ed). Wesport, CT: Libraries Unlimited.

Vickery, B.C. (1960). *Faceted classification*. London: Aslib.